

Prioriteringsområden för Gävle kommuns brottsförebyggande arbete

Bakgrund

I Gävle kommuns brottsförebyggande strategi (beslutad av kommunfullmäktige 250217, dir nr; 24KS345) anges att kommunfullmäktige skall besluta om brottsförebyggande prioriteringsområden för det brottsförebyggande arbetet som kommunen skall bedriva enligt Lag (2023:196) om kommuners ansvar för brottsförebyggande arbete.

Beslut om prioriteringsområden skall beslutas i samband med framtagandet av lägesbild som upprättas ca. vartannat år.

De beslutade prioriteringsområdena utgör den övergripande inriktningen för arbetet i Gävle kommuns samverkansråd för brottsförebyggande arbete [SAMBA] och är styrande i framtagandet av kommunens brottsförebyggande åtgärdspaket som beslutas av kommunstyrelsen.

Gävle kommuns beslutade prioriteringsområden har identifierats i kommunens lägesbild över den lokala brottslighetens utveckling och utmaningar och bedöms vara av särskild stor vikt att arbeta med för att förhindra en framtida ökning av brottslighet i Gävle kommun - både på kort och lång sikt.

De beslutade prioriteringsområden är identifierade via en samlad bedömning av:

- Den lokala brottslighetens statistiska nivåer, samt en analys av denna
- Statistiskt dolda brottstrender och brottsfenomen med lokal och/eller nationell förankring
- Koppling mellan olika brottsfenomen, och en riskanalys av gemensamma långsiktiga konsekvenser
- En analys av bakomliggande/angränsande orsaker och påverkansfaktorer

Prioriteringsområden:

Organiserad brottslighet – med underområden rekrytering & ekonomisk brottslighet

Den organiserade brottsligheten bedrivs idag i former liknande stora internationella företag, med storskaliga ekonomiska drivkrafter och globalt etablerade verksamhetsstrukturer. Grunden för dessa verksamheter är att verka i det dolda, utan att dra det legala samhällets uppmärksamhet till sig. Samtidigt har de kriminella organisationerna stora krav på sig att kunna uppehålla struktur och ordning hos de många utförare som behövs för att verksamheten skall generera ekonomiska vinster. För att upprätthålla denna ordning nyttjas inte endast ekonomisk makt – utan också våld. Längst ut i de kriminella hierarkierna återfinns behovet av utförare för olika former av kriminella handlingar. Det är i dessa ytterkanter vi återfinner problematik med barn och unga, och andra utsatta grupper, som rekryteras in som utförare av brottsliga handlingar in i den organiserade brottsligheten. Det är också i dessa miljöer en överhängande del av det nätverksrelaterade våldet uppstår, vilket i stor utsträckning orsakar de ökade antalen dödligt våld med skjutvapen som uppstått i Sverige under de senaste åren.

Nyrekrytering av utförare till den organiserade brottslighetens verksamheter är ett snabbt växande problem. Ju starkare den organiserade brottsligheten tillåts växa – ju mer kriminell

arbetskraft behövs. I Gävle kommun ser vi idag problem med nyrekrytering, både av barn och unga – men också i stor utsträckning av människor som lever i olika former av social utsatthet. Nationellt ser vi en ökning av otillåten påverkan, och av försök till rekrytering av legala möjliggörare/infiltratörer – i media ofta kallade insiders.

Den organiserade brottsligheten tenderar att fästa sig på marknader där den brottsliga ansträngningen är som minst och möjligheterna till brottsvinster som störst. Marknader där utmaningarna är stora överges ofta till förmån av andra mer fördelaktiga områden. För att förebygga att den organiserade brottsligheten får fäste i Gävle kommun ska därför:

- Ett helhetsarbete bedrivs för att stärka upp kommunens förmåga att skydda sig mot ekonomisk brottslighet. Exempel på angreppsområden är välfärdsbrottslighet, bedrägeribrottslighet, bidragsbrottslighet och skattebrottslighet.
- Försvåra rekryteringen av utförare och möjliggörare, exempelvis via tidig upptäckt av barn i riskfyllda kriminella miljöer, via målgruppsanpassade insatser riktade till identifierade riskgrupper samt via stärkt arbetsgivarförmåga för upptäckt och ingripande vid otillåten påverkan

Hemlöshet och narkotikarelaterad livsstilskriminalitet

Att leva i social utsatthet och/eller med ett narkotikamissbruk skapar en grogrund för brottslig utveckling. Många gånger är brott den enda försörjningsmöjligheten för människor som lever i social utsatthet, samtidigt som risken för att utsättas för brott ökar markant för den som lever under sådana förutsättningar. Det skapas en rollblandning där samma person både utövar och utsätts för brott i mycket stor utsträckning. Bland annat är förekomsten av våld och sexuellt våld markant högre bland människor som lever i social utsatthet.

I Gävle kommun ser vi en stigande utsatthet kopplat till missbruk och social utsatthet. Bedömningen är att problematiken, i relation till samhällets ekonomiska läge, och produktionen av nya former av syntetiska blanddroger på marknaden, kommer att fortsätta öka under kommande år. Missbruk i kombination med hemlöshet är en starkt bidragande faktor till många av de mängdbrott som utmanar Gävle kommun, särskilt kring stadskärnan och andra näringslivstäta områden.

Utmaningar med konsekvenser orsakade av social utsatthet rapporteras bland annat som en av de mest påtagliga (och kostsamma) utmaningarna för handelsföretag, hotellverksamheter och fastighetsägare i kommunen. Vidare bedöms den sociala utsattheten och dess konsekvenser även ha en mycket hämmande inverkan för möjligheten att öka trygghetskänslan i Gävle kommuns centrala delar. Därför ska:

- Riktade åtgärder genomförs för att förebygga den narkotikarelaterade sociala utsattheten i Gävle kommun, exempelvis genom att minska bostadslösheten, verka för en ökad sysselsättnings/aktivitetsgrad för människor i svår social utsatthet, samt riktade insatser för att förebygga otrygghet orsakad av de brott som ofta uppstår som en konsekvens av social utsatthet

Otrygghet och försvagad social kontroll

52% av Gävleborna upplever en stor oro för brottsligheten i samhället, och 7 % upplever att oron för att utsättas för brott har en stor negativ inverkan på livskvaliteten. Samtidigt visar den lokala statistiken att gemene mans rädsla och oro för att utsättas för brott i Gävle kommun är betydligt högre än den faktiska utsattheten för brott i kommunen.

Även näringslivet i Gävle kommun påvisar en betydligt högre otrygghet än sverigesnittet. Störst är otryggheten inom handeln och byggbranschen. Den självdeklarerade otryggheten är även här betydligt högre än påvisad utsatthet.

En följd av höga nivåer av rädsla och otrygghet i ett samhälle är att människor slutar stå upp för, och försvara, samhällets legala normer och värderingar - vilket ökar risken för att andra prokriminella normer får fäste i samhället. Ett konkret exempel på detta skulle kunna vara de tendenser som påvisats både nationellt och lokalt, där företag och andra samhällsinstitutioner på policy- och rutinnivå avråder personal och anställda från att ingripa vid upptäckt av brott.

Höga nivåer av rädsla för brott och känslor av otrygghet riskerar i längden att bidra till att brottsligheten i samhället ökar. Detta gör rädslan till en form av självuppfyllande profetia – vilket i sin tur riskerar att orsaka ytterligare nivåer av rädsla och otrygghet. Vidare riskerar känslan av att vara otrygg, och känslan av att samhället inte kan skydda en från brottslighet, att skada tilltron och tilliten till samhällets strukturer och demokratiska bäring. En skadad tillit till samhällets demokratiska bäring innebär i sin tur ett försvagat skydd gentemot kriminella påtryckningar, exempelvis i form av försök till otillåten påverkan. Därför ska:

- Trygghetsfrämjande insatser genomförs, exempelvis genom kunskapshöjande- och stödande insatser för särskilt otrygga/brottsutsatta grupper, samt via en förstärkt samverkan för kommunens trygghetsarbete
- Stärkande insatser för att öka den allmänna förmågan att upprätthålla social kontroll genomförs, exempelvis genom stärkande insatser riktade till vårdnadshavare, skolpersonal och näringsliv

Våld mot kvinnor

Över tid har pojkar och män som utsatts för misshandel i utomhusmiljö varit den vanligast förekommande kategorin av misshandelsfall i Gävle kommun. År 2013 vände tidigare trend, och den vanligaste kategorin av utsatta misshandelsoffer har sedan dess varit flickor och kvinnor som utsätts i inomhusmiljö. Mest utsatta är kvinnor över 18 år. Vanligast är att brottet begås av någon den utsatta kvinnan har en nära relation till. Våldsutsattheten för denna grupp återspeglas även i sexualbrottsammanhang, där kvinnliga målsäganden med nära relation till gärningspersonen är klart överrepresenterade.

14 % av Sveriges kvinnor över 18 år har någon gång utsatts för våld av en partner, av dessa utsattes 20 % för upprepat och systematiskt våld. Ungefär 210 000 barn i Sverige lever i hem där det förekommer våld i någon form. Ungefär 20 % av de barn som bevittnat våld i hemmet, har också själv utsatts för våld av en eller båda föräldrarna. Statistiskt sett innebär det att det i

Gävle kommun finns ungefär 2100 barn som lever i hushåll där våld förekommer mellan de vuxna i familjen, och att över 400 av dessa också själva utsätts för våld.

Kvinnor som lever i våldsamma relationer har ofta mycket svårt att lämna relationen. Att lämna en våldsam relation innebär en ökad risk för att kvinnan utsätts för eskalerande våld. Risken för våld med dödlig utgång ökar också markant i samband med ett uppbrott. Konsekvenserna för att utsättas för våld i nära relation är mycket stora – både för den som utsätts, och för samhället i stort. För den som utsätts för denna form av brott innebär utsattheten ofta både långsiktiga och kortsiktiga skador, både av psykisk och fysisk karaktär. För samhället innebär det ett hinder för jämställdhetsutvecklingen, och har exempelvis en mycket negativ inverkan på både folkhälsan, barns uppväxtvillkor, och kvinnors ställning på arbetsmarknaden.

Vad som ofta kännetecknar relationer där våld förekommer är att de skapas utifrån en normaliseringsprocess, där den våldsutsatta succesivt anpassar sig efter den våldsamme partens kontroll- och våldshandlingar. Våldet och kontrollen är i inledande skede ofta av mild karaktär – men i takt med att den våldsutsatta anpassar sig efter detta, trappas våldet och kontrollen stegvis upp. Denna process gör det svårt för den som utsätts för våldet att lämna relationen, och många gånger krävs det att omgivningen reagerar och agerar för att relationen ska kunna avbrytas. Därför ska:

- Riktade insatser genomförs för att stärka den allmänna förmågan att i ett tidigt skede uppmärksamma, reagera och agera på misstankar om våld i nära relationer, exempelvis genom att kompetensutveckla chefer och medarbetare i vanliga tecken och beteendemönster vid våldsutsatthet